

1

1. เกษัตริย์ชื่อนี้ชื่อว่าอะไร ?
2. ทำเป็นกระชายยาแก้อาการใด? เตรียมอย่างไร ?

รังนกนางแอ่น

แก้อาการ

1. รังนกนางแอ่น
2. แก้อ่อนเพลียบำรุงกำลัง เอน้ำข้าวเช็ด รังนกนางแอ่น ต้มเอน้ำเป็นกระชายยา

1. ชื่ออะไร ?
2. มีสรรพคุณอย่างไร ?

2

รากสามสิบ

บำรุงตับ ปอด

1. รากสามสิบ
2. ราก รสเย็นหวานชุ่ม สรรพคุณ บำรุงกำลัง บำรุงตับ ปอด บำรุงเด็กในครรภ์

1. เกษัตริย์ชื่อนี้ชื่อว่าอะไร ?
2. มีถิ่นใด หมอชานินยใช้ชนิดใด ?

3

กระชาย

3 ชนิด กระชายเหลือง กระชายดำ กระชายเหลือง

1. กระชาย
2. 3 ชนิด ชนิดดำ ชนิดแดง ชนิดเหลือง หมอชานินยใช้ ชนิดเหลือง

4

1. เกษัตริย์ชื่อนี้ชื่อว่าอะไร ? มีอีกชื่อว่าอะไร ?
2. มีสรรพคุณใด ?

4

1. หญ้าปราบ (โตไม่รู้อุ้ม)
2. ใช้ทั้งต้น รสจืดขึ้น สรรพคุณ แก้ไข แก้กษัย แก่ปัสสาวะพิการ บำรุงกำหนัด

5

www.thaicrudedrug.com
by Sudarat Homhual

1. เกษัตริย์ชื่อนี้ชื่อว่าอะไร ?
2. มีสรรพคุณใด ? มีชื่อควรระวังอย่างไร ?

1. มะขามแขก
2. แก่ท้องผูก ระบายท้อง แก่ริดสีดวงทวาร(สตรีมีครรภ์ห้ามใช้)

มะขามแขก

แก้ท้องผูก ห้ามใช้ในสตรีมีครรภ์

6

1. เกษัตริย์ชื่อนี้ชื่อว่าอะไร ? มีอีกชื่อว่าอะไร ?
2. มีสรรพคุณบำรุงหัวใจหรือไม่ ?

1. บัวบก มีอีกชื่อว่าผักหนอก
2. มีสรรพคุณ บำรุงหัวใจ

ใบบัวบก

มี

7

๑. เกสรตัวผู้ชื่ออะไร? เป็นตัวชายประจำชาติใด?
๒. อยู่ในพืชชนิดใด?

๑. เกสรตัวผู้ชื่ออะไร? เป็นตัวชายประจำชาติใด?
๒. อยู่ในพืชชนิดใด?

เกาสะค้าน ลม

ตรีสาร

7

๑. ชื่ออะไร?
๒. เป็นส่วนประกอบในสามัญประจำบ้านใด?

๑. มะแว้งเครือ
๒. ยาประสะมะแว้ง

มะแว้งเครือ

ประสะมะแว้ง

8

๑. เกสรตัวผู้ชื่ออะไร? มีกี่ชนิดอะไรบ้าง?
๒. มีสรรพคุณใด?

๑. แก้วหู มี 2 ชนิด ชนิดใหญ่ ชนิดเล็ก
๒. หัว รสขมติดจะร้อนเผ็ด สรรพคุณ บำรุงธาตุ เจริญอาหาร ขับลมในลำไส้ แก้ท้องขึ้นอืดเพื่อ บำรุงกำลัง บำรุงครรภ์รักษา

หัวแก้วหู 2

แก้

9

๑. เกสรตัวผู้ชื่ออะไร?
๒. ส่วนใดมีสรรพคุณแก้ไข้เจือลม?

๑. มะขามป้อม

๒. ผลแก้

มะขามป้อม ลูก

10

๑. เกสรตัวผู้ชื่ออะไร?
๒. ในสม. มีสรรพคุณใด? มีวิธีใช้อย่างไร?

๑. อ้อยแดง

๒. ลำต้นอ้อยแดงทั้งสดหรือแห้งใช้เป็นยาแก้อาการขัดเบา โดยใช้ลำต้นสดวันละ ๑ กำมือ (สดหนัก ๗๐- ๘๐ กรัม , แห้งหนัก ๓๐ - ๔๐ กรัม) หั่นเป็นชิ้นๆ ต้มกับน้ำรับประทานวันละ ๒ ครั้ง ก่อนอาหาร ครั้งละ ๑ ถ้วยชา (๗๕ มิลลิลิตร)

อ้อยแดง

ขับปัสสาวะ ใช้

11

1. เกษษัตริย์นี้ ชื่อว่าอะไร ?
2. ในสสม. มีสรรพคุณใด ? มีวิธีใช้อย่างไร ?

1. ลูกยอ
2. แก้อาการคลื่นไส้ อาเจียน ที่ไม่รุนแรงได้ เล็กเอาผลดิบหรือผลห่ามสด ผานเป็นชิ้นบางๆ อย่างหรือคั่วไฟอ่อนๆ ให้เหลืองกรอบ ต้มหรือชงน้ำดื่ม ใช้ครั้งละ ๒ กำมือ (๑๑ - ๑๕ กรัม) เอน้ำที่ได้จิบทีละน้อยและบ่อยๆ ครั้ง จะได้ผลดีกว่าดื่มทีเดียว

ลูกยอ

แก้อาเจียน เป็นน้ำกระสายยา เผา

12

1. เกษษัตริย์นี้ ชื่อว่าอะไร ?
2. เป็นกระสายยาแก้อาการใด และใช้เป็นกระสายยาในยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณตำรับใด ?

1. รากผักชี
2. เป็นกระสายยากระทุ้งพิษไข้ อยู่ในยาเขียวหอม ยามหานิลแห่งทอง

ผักชีลา

แก้อาเจียน

13

1. เกษษัตริย์นี้เรียกว่าอะไร
2. ก่อนนำมาปรุงยาต้องมีวิธีการทำอย่างไร ให้อธิบาย ?

1. เกลือ
2. เอาหม้อดินตั้งบนเตาไฟให้ร้อนจัด นำเกลือมาตำให้แหลกละเอียด แล้วเทใส่หม้อดิน ปิดฝาไว้ เมื่อเกลือสุกและแห้งดีแล้ว ขกออกจากเตา ตั้งทิ้งไว้ให้เย็น ตักใส่ขวดโหลแก้วปิดฝา

เกลือสมุทร

สะตุ เอาใส่หม้อตั้งไฟเผา

14

1. เกษษัตริย์นี้ ชื่อว่าอะไร ?
2. ส่วนใด มีสรรพคุณแก้กามโรค ?

1. มะละกอ
2. รากแก้ รากเถา รสฉุนเย็น สรรพคุณ ขับปัสสาวะ แก้กามโรค รากอ่อน รสฉุนเย็นน้อย สรรพคุณ บำรุงน้ำนม ยาง สรรพคุณ กัดแผล หัวหูด ถิว ฆ่าพยาธิผิวหนัง

มะละกอ

ยาง

15

1. เกษษัตริย์นี้ ชื่อว่าอะไร ?
2. มีสรรพคุณ แก้พิษตานซาง หรือไม่ ?

1. ตานหม่อน
2. มีสรรพคุณ แก้พิษตานซาง

ชะเอม

มี

16

- ๑. เกสรตัวผู้ ชื่ออะไร ?
- ๒. ใบ สสม. ใช้แก้อาการใดบ้าง ?

กระเทียม

- ๑. เกสรตัวผู้ ชื่ออะไร ? มีอีกชื่ออะไร ?
- ๒. มีสรรพคุณใด

กำแพงเจ็ดชั้น กระทุ้เจ็ดแบก

- ๑. เกสรตัวผู้ ชื่ออะไร ?
- ๒. ใบ สสม. ใช้แก้อาการใด มีวิธีใช้อย่างไร มีข้อควรระวังอย่างไร

เทียนต้น

คันท้า ระวงสีเป็อน

- ๑. เกสรตัวผู้ ชื่ออะไร ? มีอีกชื่ออะไร
- ๒. ส่วนใด แก้วคืดวงทวารหนัก ริดสีดวงจมูก

20

- ๑. เกสรตัวผู้ ชื่ออะไร ?
- ๒. มีสรรพคุณใด ?

- ๑. เกสรตัวผู้ ชื่ออะไร ?
- ๒. มีฤทธิ์แรงในทางใด มีอาการข้างเคียงอย่างไร ?

เมล็ดน้อยหน้า

เม่า

- ๑. กระเทียม
- ๒. แก้วกลาก เกลื่อน / แก้วห้องอืด ท้องเฟ้อ แน่นจุกเสียด

ขับลม คลื่นไส้ อาเจียน

17

- ๑. กำแพงเจ็ดชั้น / ลุ่มนง
- ๒. ขับโลหิตระดูสตรี บำรุงโลหิต ขับผายลม แก้ไข้ แก้ปวดตามข้อ แก้วเม็ดประดงฝั้นคั้น

18

- ๑. เทียนบ้าน
- ๒. ใช้ใบสดและดอกสดประมาณ ๑ กำมือ ตำละเอียดและพอก ทาบบริเวณที่เป็นฝีและแผลพุพองวันละ ๓ ครั้ง (สีจางน้ำกั้นจะติดอยู่บนาน จึงควรระวังการเปื้อนเสื้อผ้าและร่างกายส่วนอื่นๆ)

19

- ๑. ขลุ่ / หนาดวัว
- ๒. เปลือกคันท้า สรรพคุณ แก้วคืดวงจมูก แก้วคืดวงทวารหนัก

- ๑. ดอกพิกุล
- ๒. แก้วลม บำรุงโลหิต

ดอกพิกุล

บำรุงธาตุ แก้วใช้

21

- ๑. เมล็ดสบู่แดง
- ๒. ฤทธิ์แรงในทางถ่าย รับประทานมาก ท้องร่วงอย่างแรง คลื่นไส้ อาเจียน ท้องร่วงอย่างแรง กดหัวใจ กดการหายใจ ถึงตายได้

๑. เกษษัตริย์นี้ ชื่อว่าอะไร ?
๒. มีวิธีการใช้แก้อาการบิดอย่างไร ?

๑. มังคุด

๒. บิด (ปวดเบ่ง มีมูก และอาจมีเลือดด้วย) ใช้เปลือกผลแห้งประมาณ ๑/๒ ผล (๔ กรัม)ย่างไฟให้เกรียม ผนกับน้ำปูนใสประมาณครึ่งแก้ว หรือบดเป็นผงละลายน้ำข้าว (น้ำข้าวเช็ด) หรือน้ำสุกดื่มทุก ๒ ชั่วโมง

มังคุด เปลือกมังคุดเผาบดผสมน้ำปูนใส

๑. เกษษัตริย์นี้ ชื่อว่าอะไร ?
๒. ส่วนใดมีสรรพคุณขับบัสสาวะ แก้เนื้ว

๑. ลำเจียก

๒. รากอากาศ

๑. เกษษัตริย์นี้ ชื่อว่าอะไร ?
๒. ส่วนหางตากแห้ง มีสรรพคุณใด ?

๑. ปลาช่อน

๒. ส่วนหางตากแห้ง มีสรรพคุณแก้โรคในปาก ลิ้นเป็นฝ้า เป็นเม็ด ตัวร้อน นอนสะดุ้ง หลังร้อนมือเท้าเย็น แก้หอบ ชางทับสำรอกชักเพราะความร้อนสูง

ปลาช่อน

แก้ตานขวน

๑. เกษษัตริย์นี้ ชื่อว่าอะไร ? ใช้ส่วนใดทำยา ?
๒. มีสรรพคุณอะไร ?

๑. หญ้าแพรก ใช้ทั้งต้น

๒. มีสรรพคุณแก้พิษเจ็บปวด แก้อกเสบ แก้สตรีตกโลหิต มากเกิน ไป แก้ ร้อนใน กระหายน้ำ แก้ไข้พิษ ไข้กาฬ ไข้หัด สุกใส คำแดง

หญ้าคา ใช้ทั้งต้น

แก้ขัดเบา

๑. เกษษัตริย์นี้ ชื่อว่าอะไร ?
๒. ใช้ถ่ายพิษบิดต้องทำอย่างไร ?

๑. โพล

๒. ตำคั้นผสมกับเกลือสะอาด ๑ ช้อนโต๊ะรับประทานถ่ายพิษบิด ขับลมในลำไส้ ขับประจำเดือนสตรี

โพล

เหง้าเผ้าไฟฝนน้ำรับประทาน

๑. เกษษัตริย์นี้ ชื่อว่าอะไร ?
๒. บดผงผสมเหล้าทาแก้อะไร ?

๑. กำมะถันแดง (มาด)

๒. บดผงผสมเหล้าทา ดับพิษไข้กาฬบางชนิด เช่น ูสวัด

กำมะถันแดง

กากเกลืออน

28

- ๑. เกษัตริย์นี้มีใช้ส่วนใดทำยา ?
- ๒. มีสรรพคุณแก้ไข้ตรีโทษ ได้หรือไม่

น้ำผึ้ง น้ำผึ้ง

ได้

- ๑. น้ำหวานจากรัง
- ๒. มีสรรพคุณแก้ไข้ตรีโทษ

29

- ๑. เกษัตริย์นี้มีชื่อว่าอะไร ?
- ๒. มีสรรพคุณบำรุงหัวใจให้ชุ่มชื้น หรือไม่ ?

ไซม

มี

- ๑. โกงสุ
- ๒. มีสรรพคุณบำรุงหัวใจให้ชุ่มชื้น

30

- ๑. เกษัตริย์นี้มีชื่อว่าอะไร ?
- ๒. ใช้ส่วนใดทำยา ? มีสรรพคุณใด ?

นกเป็ดน้ำ

กระดูก

- ๑. นกคาน้ำ
- ๒. ใช้ค้ำทำยา สรรพคุณ แก้โรคหนังศีรษะพิการ แก้ผมร่วง บำรุงเส้นผม ให้ดกดำ

31

- ๑. เกษัตริย์นี้มีชื่อว่าอะไร ? มีอีกชื่อว่าอะไร ?
- ๒. มีสรรพคุณใด ?

บอระเพ็ด

แก้ไข้

- ๑. ตีนเป็ดตาเครือ (เถาเอ็นอ่อน)
- ๒. แก้เส้นตึง แก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย

- ๓๒ ๑. มะค้ำดีควาย
- ๒. รักษาชันตุที่หัวเด็กได้ โดยเอาผลมาประมาณ ๕ ผล แล้วทุบพอแตก ต้มกับน้ำประมาณ ๑ ถ้วย ทาที่หนังศีรษะ บริเวณที่เป็นวันละ ๒ ครั้ง เข้า-เย็น จนกว่าจะหาย (ระวังอย่าให้เข้าตาจะทำให้แสบตา)

มะขามป้อม

ขับเสมหะ

- ๑. ชื่อว่าอะไร
- ๒. ในสม. ใช้แก้อาการใดอย่างไร

33

- ๑. เกษัตริย์ชื่อนี้ชื่อว่าอะไร ?
- ๒. มีสรรพคุณใด ?

๑. หญ้าน้ำนมราชสีห์

๒. แก้ไขสภาวะมีดีแดงเหลืองเข้ม บำรุงน้ำนม

34

เวลาทำช้อนนี้ 5 นาที

- ๑. อุปกรณ์นี้ชื่อว่าอะไร ?
- ๒. ใช้สำหรับทำอะไร ?

๑. เรียกว่า บั้งกรางยา

๒. ใช้สำหรับขูดสมุนไพรที่แข็ง เช่น แก่นไม้จันทร์ เพื่อให้สามารถนำไปบดให้ละเอียดได้ง่ายขึ้น

กร่าง

ขูดยา

35

- ๑. อุปกรณ์นี้เรียกว่าอะไร ?
- ๒. ใช้สำหรับทำยาแบบใด ?

๑. พิมพ์มือทองเหลือง

๒. ใช้สำหรับทำยาลูกกลอน ยาตอกเม็ด

ที่ตอกยาเม็ด

ยาเม็ด

36

- ๑. อุปกรณ์นี้ชื่อว่าอะไร ใช้สำหรับทำยาแบบใด ?
- ๒. อธิบายวิธีทำความสะอาดก่อนนำมาทำยา

๑. รางกลิ้งยาพร้อมฝาประกบ

๒. การเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์ ทำความสะอาดรางกลิ้งยา และฝาประกบ โดยใช้น้ำเดือดเทราดรางกลิ้ง พร้อมฝาประกบในกะละมังเช็ดให้แห้งสนิทด้วยผ้าสะอาด และใช้สาล์ซูปแอลกอฮอล์อีกครั้ง ทิ้งให้ระเหยแห้งก่อนนำมาใช้งานรางกลิ้งยา

รางกลิ้งยา

ผ้าชุบน้ำหรือแอลกอฮอล์เช็ด

37

เวลาทำช้อนนี้ 3 นาที

- ๑. เกษัตริย์ชื่อนี้ชื่อว่าอะไร ?
- ๒. ก่อนนำมาทำยาต้องทำอะไร ให้อธิบาย?

๑. มหาหิงคุ์

๒. การสตุมหาหิงคุ์ นำมหาหิงคุ์มาใส่ภาชนะไว้ใช้ใบกระเพราแดงใส่น้ำต้มจนเดือดเทน้ำกระเพราแดงต้มลงละลายมหาหิงคุ์ แล้วนำมากรองให้สะอาด จึงนำไปใช้ปรุงยาได้

ชะมดเช็ด

ฆ่าฤทธิ์ ใช้

38

- ๑. เกษัตริย์ชื่อนี้ชื่อว่าอะไร ?
- ๒. เป็นกระสายยาแก้อาการใด ?

๑. น้ำข้าวเช็ด

๒. แก้อ่อนเพลียบำรุงกำลัง เอน้ำข้าวเช็ด รังนกนางแอ่น ต้มเอาน้ำเป็นกระสายยา

น้ำข้าวเช็ด

แก้ท้องอืด

39

- ๑. เมล็ดเล็บมือนาง
- ๒. เมล็ดเล็บมือนาง ใช้ถ่ายพยาธิไส้เดือน สำหรับเด็กใช้ ๒ – ๓ เมล็ด (หนัก ๕ – ๖ กรัม) ผู้ใหญ่ใช้ ๕ – ๗ เมล็ด (หนัก ๑๐ - ๑๕) ทบพอแตก ต้มเอาน้ำดื่มหรือหั่นทอดกับไข่รับประทาน

- ๑. เกษตรวัตถุนี้ ชื่ออะไร ?
- ๒. ในงานสาธารณสุขชุมชนใช้เพื่อการใด มีวิธีการอย่างไร ?

เมล็ด เล็บมือนาง

ขับพยาธิไส้เดือน เผา คั่ว

40

- ๑. ช้าพลู
- ๒. ตัวยาประจำธาตุน้ำ / ส่วนใบ

- ๑. เกษตรวัตถุนี้ ชื่ออะไร ?
- ๒. เป็นตัวยาประจำธาตุใด ส่วนใดมีสรรพคุณทำให้สมรรถนะและแก้ไข้ ?

ช้าพลู ธาตุ น้ำ ต้ม

41

- ๑. ส้มสายชูหมัก
- ๒. เป็นกระสายยา ขับลมให้เล่นทั่วกาย

- ๑. เกษตรวัตถุนี้ ชื่ออะไร ?
- ๒. เป็นกระสายยา สรรพคุณใด?

น้ำส้มสายชู

แก้

42

- ๑. ขิง
- ๒. พิกัดตรีสัตตฤา เทียนดำ ลูกผักชีดำ เหง้าขิงสด

- ๑. เกษตรวัตถุนี้ ชื่ออะไร ?
- ๒. อยู่ในพิกัดตรีใด ?

ขิง ตริภูก

43

- ๑. ครั่ง
- ๒. เป็นส่วนประกอบในยาเหลืองปิดสมุทร

- ๑. เกษตรวัตถุนี้ ชื่ออะไร ?
- ๒. เป็นส่วนประกอบในตำรายาประจำบ้านตำรับใด ?

ครั่ง วิสัณพยาใหญ่

44

- ๑. พิมเสนเกล็ด
- ๒. มีสรรพคุณ แก้ปวดแผลสด พิมเสนเกล็ด แก้ลมวิงเวียน ไม่

- ๑. เกษตรวัตถุนี้ ชื่ออะไร ?
- ๒. มีสรรพคุณ แก้ปวดแผลสดหรือไม่ ?

45

พญาอ
เอาใบสด ๑๐-๑๕ ใบ (มากน้อยตามบริเวณที่เป็น) ล้างให้สะอาด ใส่ลงในครก
ตำยา ตำให้ละเอียด เติมห่อผ้าขาวพอหุ้มยา ใช้น้ำและกากทาพอกบริเวณที่บวมหรือ
ถูกแมลงสัตว์กัดต่อย

- ๑. เกษษัตริย์นี้ ชื่อว่าอะไร
- ๒. ในงาน สสม. ใช้แก้อาการแพ้แมลงสัตว์กัดต่อยอย่างไร

เมล็ดพื้งพอนตัวเมีย ไบสดตำละเอียดผสมเหล้าพอก

46

- ๑. เกษษัตริย์นี้ ชื่อว่าอะไร ?
- ๒. อยู่ในจุดที่ต่างกันที่ใด ? อย่างไร ?

- ๑. มะขามเทศ
- ๒. อยู่ในจุดที่ต่างกันที่รส มะขามเทศฝาด มะขามเทศมัน

มะขามเทศ ต่างกันที่ถิ่น มะขามเทศ มะขามไทย

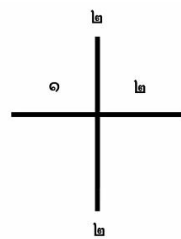
47

- ๑. เกษษัตริย์นี้ ชื่อว่าอะไร
- ๒. มีสรรพคุณเดียวกับอะไร

- ๑. เกษษัตริย์นี้ ชื่อว่า มะนาว
- ๒. น้ำมะนาว เสมอกับ น้ำมะกรูด

มะนาว เสมอมะกรูด

48

- ๑. ในการชั่ง ดวง วัดแบบโบราณ เรียกว่าอะไร?
- ๒. ตามเครื่องหมาย อ่านได้อย่างไร ?

ดินกา 2 ชั่ง 1 ตำลึง 2 บาท 2 ไพ

- ๑. เกษษัตริย์นี้ ชื่อว่าอะไร
- ๒. ในงาน สสม. ใช้ส่วนใด และใช้แก้
อาการใด ?

- ๑. ฝรั่ง
- ๒. ลูกอ่อน และใบแก่ แก้อาการท้องเดิน
แบบไม่รุนแรงที่ไม่ใช่บิดหรืออหิวาตกโรค

ฝรั่ง ไบ แก้ท้องเสีย

50

- ๑. เกษษัตริย์นี้ ชื่อว่าอะไร ?
- ๒. มีสรรพคุณเดียวกับอะไร ?

- ๑. โกรฐเขมา
- ๒. มีสรรพคุณเดียวกับทรงบาดาล

โกรฐกระตุก เสมอ